

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

Українська Академія Наук

Тілея
Науковий вісник

Збірник наукових праць

- Історичні науки
- Філософські науки
- Політичні науки

Випуск 60 (№ 5)

Київ – 2012

Таким образом, можно констатировать, в конце 1804 и в начале 1805 гг. практически не было никакой перспективы приезда Й.Г. Фихте в Харьков. В завершении следует еще раз подчеркнуть, что В.Н. Каразин одним из первых в Восточной Европе воспринял философско–правовые идеи Й.Г. Фихте. При этом Каразин делал наброски относительно различных реформ в Российской империи, которые заслуживают не только исторического внимания. В этом отношении Д.И. Багалей подчеркивал касательно политико–правовых сочинений В.Н. Каразина: «Его первое письмо к Имп. [ператору] Александру I 1801 года, Практическое защищение против иностранцев, с дополнительными главами, объяснительная записка Кочубею – должны занять видное место среди политических трактатов начала XIX в.» [2, с. XIX].

Таким образом, в качестве основного вывода можно констатировать, что В.Н. Каразину принадлежит не только первенство в распространении и критике философско–правовых идей Й.Г. Фихте в Украине и Российской империи, но и в приглашении Фихте в Харьковский университет. Несмотря на неудавшуюся попытку этого приглашения, Харьков все же стал главным центром рецепции и критики философии Й.Г. Фихте в Восточной Европе. Ведущая роль в этом принадлежала первому профессору философии Харьковского университета Й.Б. Шаду и «Харьковской философской школе Й.Б. Шада» [9].

Список использованных источников

1. Abaschnik V.O. Kants Ideen in der Ukraine am Anfang des 19. Jahrhunderts // Kant und die Berliner Aufklärung. Akten des IX. Internationalen Kant–Kongresses. Hg. im Auftrag der Kant–Gesellschaft e.V. von V. Gerhardt, R.–P. Horstmann und R. Schumacher. – Berlin–New York: Walter de Gruyter, 2001. – Bd. 5. – S. 405–414.
2. Багалей Д.И. Сочинения, письма и бумаги В.Н. Каразина, собранные и редактированные проф. Д.И. Багалеем. – Харьков: Типография и Литография М. Зильберберг и С–вья, 1910. – XX, 927 с.
3. Abaschnik W.A. Das Konzept des geschlossenen Handelstaates Fichtes in der Rezeption von Vassilij Nasarovic Karasin // Fichte–Studien. Hrsg. von H. Girndt und H. Traub. – Amsterdam–New York: Rodopi, 2003. – Band 24, S. 143–154.
4. Багалей Д.И. Опыт истории Харьковского университета (по неизданным материалам) / Багалей Д.И. – Харьков: Паровая тип. и лит. М. Зильберберг и с–вья, 1893–1898. – Том 1–й (1802–1815 г.). – II, [1], 1204 с.
5. Мамалуй О., Абашник В. Рецепція філософії по–харківськи (Біля джерел університетської філософії у Харкові) // Збірник Харківського історико–філологічного товариства. Нова серія. – Том 3. – Харків: ОКО, 1994. – С. 29–44.
6. Абашник В.А. Степан Есикорский и идеи Фихте в Харькове в 1810–е гг. // Філософські перипетії / Вісник Харківського Національного університету ім. В.Н. Каразина. Серія: філософія. – Харків, 2004. – №638. – С. 9–15.
7. Fichte J.G. Briefe 1801–1805. Hrsg. von Reinhard Lauth und Hans Gliwitzky unter Mitwirkung von E. Fuchs, K. Hiller, P.K. Schneider und M. Zahn // Johann Gottlieb Fichte–Gesamtausgabe der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. – Stuttgart–Bad Cannstatt: Frommann–Holzboog, 1982. – Reihe III / Band 5. – VIII, 444 S.
8. Абашник В. Перший філософ Харківського університету // Слово і Час. – №7. – 1996. – С. 58–63.
9. Abasnik Volodymyr O. Johann Baptist Schad (1758–1834), Professor der Philosophie an den Universitaeten Jena und Charkov // Europa in der Fruehen Neuzeit. Festschrift fuer Guenter Muehlfordt. Hg. von Erich Donnert. – Koeln–Weimar–Wien: Boehlau Verlag, 2002. – Bd. 6. – S. 349–380.

Abaschnik, V.O. V.N. Karazin (1773–1842) and the invitation of J.G. Fichte to Kharkiv

For the first time the invitation of the famous German philosopher J.G. Fichte as the professor of philosophy to Kharkiv University in 1804 is pointed out. This invitation by the founder of Kharkiv University V.N. Karazin in context of the development of university philosophy in Kharkiv is presented in detail.

Key words: V.N. Karazin, J.G. Fichte, Kharkiv university philosophy.

УДК141.5(477) «18/19»

Поцюрко О.Ю.

Національний вимір свободи в творчій спадщині Д. Донцова

Ідея національної свободи Д. Донцова, з його розумінням вищої верстви державотворців, була вагомим внеском у національне відродження України. Д. Донцов наполягає на необхідності переосмислення українською нацією власних цінностей з метою консолідації та здобуття державної незалежності.

Ключові слова: нація, свобода, національна ідея, Дмитро Донцов.

Ідея української національної свободи, без сумніву, як у минулому, так і сьогодні була і є для багатьох людей в Україні тією основою, на якій можна розбудувати подальше суспільне життя в країні. Увага до ідеї національної свободи завжди була особливою, але в останні десять років спостерігається підвищена цікавість до неї як з боку українських політиків, так і серед соціально активних громадян. Для побудови тієї чи іншої держави ідея національної свободи виступає одним із стрижневих елементів.

На тлі підвищеного інтересу до проблем сучасної української філософії, достатньо актуальними є дослідження присвячені питанню ідеї української національної свободи. Попри те, що у вітчизняній філософській думці є достатньо відомі авторитети у цій галузі, зокрема О. Баган [1], А. Наконечний [9] та М. Сосновський [10], навряд чи можна стверджувати, що ситуація тут є достатньо проясненою та окресленою із необхідним ступенем повноти.

Предметом дослідження є вивчення значення ідеї національної свободи для концепції українського націоналізму Д. Донцова.

Об'єктом дослідження виступає творча спадщина Д. Донцова де порушується проблема свободи.

Ідея національної свободи посідає важливе місце як у доктрині Дмитра Донцова, так і в розвитку вітчизняної філософської думки загалом. За словами О. Багана, «Д. Донцов українцям та Україні поставив суворий, але правильний «діагноз» – українське суспільство важко «хворе» провансальство, позбавлене волі для того, щоб творити свій власний, самобутній національний світ» [1, с.5]. Теперішнє суспільство повністю позбавлене відчуття і пам'яті про колишні героїчні традиції. Натомість воно живе утопічними ідеями гуманізму та пацифізму з ідеологією нижчої верстви – верстви «трудолюбивих – селян і робітників». Розвиваючись у такому напрямі, українці, за Донцовим, ніколи не зможуть позбутися комплексів меншовартості. Для того, щоб почати рух до нового, життєдайного існування, необхідно надихнутися великою вірою у власне призначення.

«Щоб перемогти в Історії, – продовжує далі розвивати думки Д. Донцова О. Баган, – не досить жити «реальним життям», не досить вірити, що демократія, ліберальні ідеї, наука, світовий поступ забезпечать автоматично справжню національну свободу і Суверенність. Політичні програми і теорії – це лише верхній пласт того, що складає сутність руху рас і цивілізацій. В глибинах кожної нації, кожної великої культури двигить їх вітальна сила – енергія, певний ерос, романтичне захоплення та ідеал, які в сукупності називаються Містикією» [1, с.5].

Такі твори Д. Донцова: «Підстави нашої політики», «Націоналізм» і «Дух нашої давнини», а також чимало інших праць, які він написав після 1920 р, містять усю його національну філософію і розкривають еволюцію його світогляду.

У творі «Підстави нашої політики» мислитель наголошує на особливій ролі України в контексті протистояння Росії та Заходу. Україна – це історичний антипод Росії на східноєвропейському просторі, адже «культурно Україна все була і в значній мірі ще зістала Європа» [6, с.84]. Одночасно Україна є вигідним плацдармом для наступу Росії на південь і захід Європи, до Середземного моря тощо. Тому конфлікт із Росією, від якого ніяк не може звільнитися українська нація, матиме вирішальне значення в укра-

їнській внутрішній і зовнішній політиці. «У цій вічній нашій боротьбі проти хаосу на Сході, в обороні – в своїй власній державності і культурі – цілої культури Заходу, якраз лежить українська національна ідея, що мусить бути підставою всієї нашої політичної програми» [6, с. 87]. Український народ не буде політично незалежний, не матиме своєї власної держави, доки не переможе в боротьбі з Росією.

Однак для того, щоб здобути перемогу в цій боротьбі, українська нація, на думку Донцова, повинна «мати» у своїй свідомості «колективний ідеал», або «національну ідею». «Під сими термінами, – зазначає автор, – розумію передавані з покоління в покоління погляди на світове завдання нації та її ролю поміж іншими народами, погляди, котрі є загальним добром нації, котрими вона живе і з утратою котрих вона гине. Сей ідеал... має кожна нація, що грає якусь ролю в історії... У віках тяжкої боротьби нації за своє існування кристалізується сей ідеал, стаючи з неясного, напів-свідомого почуття виразним політичним програмом... Нерозвизненість, невідризаність національного ідеалу – є завше симптом невикристалізованості нації або її близького занепаду» [6, с. 80–81, 82]. Тільки нація, яка суверенно використовує свої матеріальні і моральні блага, може виконати своє історичне завдання, здійснити свій колективний ідеал. Всередині цей ідеал творить духовний центр, до якого в хвилини небезпеки, як до магніту, тягнуться особисті енергії, сполучаючись в одну гуртову енергію нації.

Характеризуючи ідеал нації, який виступає категоричним імперативом для нації, що хоче мати майбутнє і бажає стати самостійним міжнародним чинником, Донцов підкреслює: «Лише свідомість свого ідеалу дає нації звинність і свободу рухів, ясність цілей, консеквенцію та енергію в їх виконанні, можливість напружити всі свої сили» [6, с. 83].

Зважаючи на стан української нації, Українська внутрішня політика мусить бути підпорядкована вимогам зовнішньої політики. Декларуючи такий постулат, Донцов не заперечував, однак, важливості тих елементів внутрішнього життя нації, які можуть скріпити, об'єднати її, незалежно від зовнішньополітичної дійсності. Ідеолог пише: «Старатися віднайти загальні політичні ідеї та поняття нації, що базуються на її історії та економічній структурі, знайти колективний ідеал нації в її внутрішній політиці, ідеал, що його реалізація може забезпечити народові його незалежність» [6, с. 100].

Внутрішня політика має забезпечити «створення не тільки культурної, а й політичної нації, нації, свідомої свого політичного післанництва», а «головною ціллю нашої політики мусить бути національно-державний, а не національно-культурний ідеал», тому що культурний та інший розвиток нації можливий тільки в незалежній державі, адже «нація «культурна», не маючи власних політичних ідей, мусить жити чужими, звикло переложеними, чужим колективним ідеалом» [6, с. 100].

Для кращого розуміння що таке нація, Донцов пропонує своє тлумачення цього терміну: «У нас терміном нація, за часів нашого упадку і, як то не дивно за часів відродження, нехтували. Замість нього вживалося термін народ. І в цім, відбивався факт, що ми не були ще нацією, що трималася разом почуттям культурної спільності, а не вузами спільних політичних цілей, не волею взяти у власні руки свою політичну долю» [6, с. 101]. Нація у якій воля до власного політичного ідеалу ще не розвинена або розвинена рудиментарно, властиво не є нацією, а лише тільки народом.

Слово нація завжди означало щось вище, шляхетніше. Воно виражало і виражає стремління народу догори, до вищих форм, до політичної самостійності. Лише чітко сформульований національний ідеал робить з певної національної ідеї кристалізаційний осередок для індивідуальних і групових волей (свобід) всередині нації.

Демонструючи свій власний ідеал нації, Д. Донцов вказує на ідейні засади, на яких має базуватися цей ідеал. В такий спосіб, у своїй національній філософії він показує власну концепцію – «світогляду чинного (вольового) націоналізму». Саме її він розкриває в праці «Націоналізм».

З часу виходу «Націоналізму» в світ існує багато думок, в дечому – навіть протилежних. З цього приводу М. Сосновський пише, що «для прихильників «організованого націоналізму» Дмитро Донцов був неприйнятний, адже він пропагував «вольовий націоналізм» без українського забарвлення» [10, с. 55]. Своєю чергою, для соціалістів і демократів різноманітних напрямків Донцов – популяризатор «українського фашизму», який прищепив Україні фашистські та нацистські ідеї. Тоді як для українських правих кіл Донцов є лише плагіатором, адже, за їх словами, він скористався працею

В. Липинського «Листи до братів – хліборобів», і свої концептуальні ідеї списав з них. У цьому контексті варто зазначити, що не до всіх висловлювань такого роду варто прислухатися.

Розкриваючи зміст поняття «чинного націоналізму» та характеризуючи засади побудови власного світогляду та ідеології Донцов підкреслює: «В цій книзі (Д. Донцов про «Націоналізм») хочу усталити поняття українського націоналізму, так як я його розумію. А розумію його не як ту чи іншу програму, не як відповідь на завдання нинішнього дня..., лише як світогляд» [7, с. 13]. В даному випадку Донцов протиставляє своє поняття націоналізму (свій світогляд) дотеперішньому націоналізмові (націоналізмові упадку та провансальству) XIX ст. В такий спосіб він намагався показати позитивні та негативні моменти історичного розвитку світогляду української нації.

Основи цього нового світогляду не було накреслено випадково, вони не з'явилися у вигляді якоїсь теорії чи політичної доктрини, а їх продиктувала потреба дати відповідь на «болячку, яка нищила націю» [9, с. 106].

Т. Гоббс встановлює чотири завдання держави: 1) оборону від іноземців; 2) мир вдома; 3) збагачення підданих; 4) непорушення їх свобод. Донцов стверджує, що «найважливішим завданням держави було забезпечення четвертого – «свободи»» [7, с. 62]. Саме свобода забезпечує формування «здорової» та державної структури.

Поняттю незалежної нації іманентне стремління до окремого зовнішнього політичного ідеалу. «Для провансальців самостійність краю здійснюється ніколи contra, лише cum, лише з поміччю ворожих сил, ніколи vi, а завжди concilio» [7, с. 89]. Кожна нація має пройти процес об'єктивації власної волі (елемента влади) без якої жодна нація не вийде з пелюшок провінції.

Проаналізувавши українську дійсність, Донцов робить висновок про те, що, власне, «ядром цієї болячки, яка нищила націю», був передусім занепад волі, а також надмірний в українців сентименталізм та «провансальський» світогляд.

Концепція чинного (вольового) націоналізму мала дати відповідь на причини українських національних недоліків та одночасно вказати на такі світоглядні елементи, які б забезпечили в майбутньому становлення українського суспільства як повноцінної нації. Для того, щоб ця мрія якнайшвидше втілилася в життя, украї необхідно прищепити українській нації «волю до життя» і «волю до влади», фанатичну віру у «свою правду» і догматизм, виключність і «аморальність людини чину», яка визнає моральним і етичним тільки те, що скріплює силу нації і забезпечує її зростання тощо. Натомість треба рішуче відкинути всі скептицизм, брак віри, безхарактерність, мораль «міщанина-буржуа», потурання всяким ідеологіям, які розкладають націю і суспільність.

Саме такі ідеї Донцов поклав в основу «чинного націоналізму» – нового світогляду, з позицій якого він накреслив своє розуміння ідеї національної свободи.

Ключ до розуміння філософських основ ідеології «чинного націоналізму» дає інтерпретація поняття волі, яка в розумінні мислителя є «волею до життя», тотожною з «волею до влади», стихійною, ірраціональною силою. Коли «воля до життя» об'єктивується в людини, її емоціях, почуттях, інстинктах, вона, за словами ідеолога націоналізму, стає «величезною соціальною силою, динамічним двигуном суспільності», що зумовлює її розвиток. Воля в Донцова також є синонімом бажання – самолюбство, порив, лють тощо. Така воля діє з «себе самої», їй не потрібна жодна мотивація і вона є «головною самостійною моторною силою в історії». Поклавши це положення в основу своєї політичної філософії, публіцист зазначає: «Всяка отже, збірна філософія гуртової одиниці (а в першій мірі нації) повинна бути збудована... лише на цій волі до життя... яку не тільки що не треба (як хотіли драгоманівці) гамувати, але, навпаки, треба плекати і розвивати, бо з нею живе і вмирає нація; якою освячується ціла політика нації і всі її засади, і якої тамувати не вільно ніяким «евнухам» відірваних ідей – лібералізму, космополітизму, гуманізму і т. п. Не обмежувати цю – виявлену в діяннях одиниць волю нації до розросту, пориву наперед і підбою треба нам, лише зміцнювати її. І це зміцнення має бути першою і головною засадою тієї національної ідеї, яку я тут ставлю на місце кволого, інтелектуалістичного, безвольного, «кастратового» провансальства» [7, с. 228]. Відтак, першою підставою націоналізму у Донцова виступає зміцнення волі нації до життя, до влади, до експансії, стремління до боротьби.

Обґрунтувавши свою засаду «інтерес нації понад усе», Донцов зробив висновок щодо морального критерію: «Добре є все те, що зміцнює силу нації, зле, що таку силу підриває». З цього погляду національна ідея мусить бути «аморальною», тобто вона не повинна керуватися мораллю міщанина-буржуа, у якого на першому місці – засада власного щастя і власного «я». Кожне суспільство має свою «власну мораль», «свою чесноту», тому не існує якоїсь універсальної, яка б усіх зобов'язувала, етики чи моралі. В данному контексті Донцов цитує Макиавеллі: «Коли йде мова про роздумування над щастям рідного краю, громадянин не повинен затримуватися жадною розвагою справедливості чи несправедливості, людяності чи жорстокості. Істотна точка, яку треба поставити над усіма, це забезпечити нації свободу й незалежність» [7, с. 330].

Свобода завжди йде разом з вищістю (superiority). Свобода нижчого, меншовартого завжди є похідною від свободи вищого, та має риси порожнечі та непевності. Саме тому, ідея національної свободи є безпосередньо пов'язана з видою верстовою.

Розгортаючи далі своє розуміння ідеалу національної свободи, мислитель наголошує на вагомому значенні провідної верстви в соціальному і політичному житті нації, яку він ототожнює з «правлячою кастою», «ініціативною меншістю», «орденом». Уточнюючи роль інтелігенції, публіцист зазначає, що репрезентувати націю має не ««трудова інтелігенція», не «клас хліборобів», не «монопартія», а окрема верства «луччих людей», або «аристократія». Ця провідна верства, «аристократія», становить «окрему положенням у суспільстві й духом верству «луччих людей», як їх звала наша старовина, верству, яка поповнялася б вихідними з усіх станів суспільства на підставі суворого добору ліпших, а з другої сторони суворим перецідженням, «чисткою» охороняла б свою духову й моральну вищість і чистість, свою форму й силу» [8, с. 7]. Кожна верства на своєму місці та здійснює свою функцію, своє суспільне призначення: вища – править краєм і здобуває йому свободу з допомогою зброї, нижча – обробляє землю та годувє націю. Вищу верству, котра може здобути і зберегти національну свободу Донцов (слідуючи за Платоном) наділяє такими рисами, як благородність, мудрість та розум. Тільки державотворча раса «понад все цінує власну свободу, має зрозуміння для величного, не дається хутко декуражувати недолі...» [8, с. 232].

Ключовим на думку Донцова є ставлення державотворчої раси до «нації». За свідченням мислителя, населення держави творить «окремий організм, націю сильну назовні і всередині, з своїми окремими ідеалами і волею, які стояли над партикулярними інтересами, забіганками і волею частин» [8, с. 254]. Кожну націю характеризує «спільна воля в теперішності», що виходить з почуття чи свідомості належності до окремої спільноти – нації, що має власні вірування, традиції, звичаї, спільну систему політичних, релігійних, культурних, економічних, філософських та інших ідей, а також «...спільну волю сповнення своєї місії, осягнення свого ідеалу. Свідомість і почуття своєї національної окремішності – виражається в ідеї патріотизму, в ідеї отчизни» [8, с. 256–257]. Під «ідеєю отчизни» він розуміє «почуття окремішності свого колектива від інших національних колективів», «свідомість окремих завдань», які відрізняються як від прагнень інших спільнот, так і від завдань і прагнень поодиноких частин (одиноць, груп, класів) своєї нації.

Донцов розвінчує демократичне розуміння нації та демократичний режим, і вказує на приклад козацької нації як «отчизни з її окремою волею», яку вважали вищою за індивідуальну, егоїстичну волю людини, бо «отчизна жила своїми окремими вищими цілями, волею та ідеалами». Він наводить приклади такого втілення в життя спільних вищих цілей, волі та ідеалів в історії: ідея вітчизни і патріотизму «блиском світілася» в Котляревського, у козацьких хроніках, у Мазепи, в «Історії Русів», «Разговорі Малоросії з Великоросією», у князівських літописах, у яких «...іде червоною ниткою ідея окремої національної індивідуальності країни нашої, втіленої в велике й високе тоді поняття отчизни...» [8, с. 261].

Відтак, можна чітко стверджувати про те, що характерними ознаками, які єднають українську націю, крім «спільної, окремої волі в теперішності, втіленої в поняття «отчизна», на думку Донцова, є також «спогади спільних триумфів у минулім», «слава предків», адже «великі цілі, що ставляє собі нація, не під силу здійснити одному поколінню, воно мусить продовжувати почате перед ним» [8, с. 261].

Нарешті, наголошуючи на важливості існування справжньої української національної аристократії для майбутнього української нації, мислитель підкреслює: «провідна каста луччих людей» здатна забезпечити рідній нації можливість існування, «тільки ця нова каста потрапить взяти на свої плечі стару місію давнього Києва в усім її блеску». Але ця «провідна верства» не з'являється на рівному місці. Тому українській нації треба шукати взірці цієї касты «в великих тінях нашої героїчної доби, її чеснотах, її культурі, її мріях і планах, її місії, в душі нашого історичного традиціоналізму» [8, с. 323].

Таким чином, доходимо висновку, що в практичному плані ідея національної свободи Донцова дала поштовх для подальшого розвитку цілому поколінню молодих людей, яким не байдужа була доля України. На підтвердження цього факту можна згадати про М. Сосновського, який пише, що вивчення офіційних документів, постанов, особливих статей, монографічних праць, виданих у середині ХХ ст. в Україні, продемонструвало, наскільки швидко і за досить короткий термін відбувся поступ української філософської думки, порівняно з першою половиною ХХ ст.

Список використаних джерел

1. Баган О. Про деякі філософські підстави українського націоналізму // Баган О. / Українські проблеми. – 1994. – Ч. 2. – С. 3 – 5.
2. Донцов Д. Енгельс, Маркс, Ляссаль про неісторичні нації / Донцов Д. – К.: Серп і молот, 1918. – 59 с.
3. Донцов Д. Рік 1918: Записки про події та акції політичного характеру / Донцов Д. – Торонто: Гомін України, 1954. – 128 с.
4. Донцов Д. Модерне москвофільство / Донцов Д. – Львів, 1913. – 30 с.
5. Донцов Д. Культура примітивізму (Головні підстави російської культури) / Донцов Д. – Черкаси: Сіяч, 1918. – 39 с.
6. Донцов Д. Підстави нашої політики / Донцов Д. – Нью Йорк: Організація Оборони Чотирьох Свобід України, 1957. – 212 с.
7. Донцов Д. Націоналізм / Донцов Д. – Лондон: Українська видавничя спілка. – 1966. – 363 с.
8. Донцов Д. Дух нашої давнини / Донцов Д. – Дрогобич: Відродження, 1991. – 341 с.
9. Наконечний А. Ідея національної свободи у творчості Д. Донцова // Наконечний А. / Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2005. Вип. 7. – С. 101 – 109
10. Сосновський М. Дмитро Донцов: Політичний портрет // Сосновський М. // 3 історії розвитку ідеології українського націоналізму. – Нью – Йорк; Торонто, 1974. – 419 с.

Поцюрко О.Ю. Национальное измерение свободы в творческом наследстве Д.Донцова

Идея национальной свободы Д. Донцова, с его пониманием высшего слоя, была весомым вкладом в национальное возрождение Украины. Д. Донцов настаивает на необходимости переосмысления украинской нацией собственных ценностей с целью консолидации и получения государственной независимости.

Ключевые слова: нация, свобода, национальная идея, Дмитрий Донцов.

Potsyurko, O.Y. The national measuring of freedom is in the creative inheritance of D. Donzow

An idea of national freedom of D. Donzow, with his understanding of higher layer, was a ponderable contribution to the national revival of Ukraine. D. Donzow insists on the necessity of comprehension of own values Ukrainian nation with the aim of consolidation and receipt of state independence.

Key words: nation, freedom, national idea, Dmytro Donzow.